

НОВИЙ ВИСОКОПРОДУКТИВНИЙ, З ВИСОКИМИ КОРМОВИМИ ТА ХАРЧОВИМИ ЯКОСТЯМИ НАСІННЯ СОРТ СОЇ РОМАШКА

Медведева Л.Р., Кренців Я.І.

Кіровоградська державна сільськогосподарська дослідна станція Інституту сільського господарства степової зони НААН

Впровадження у виробництво нового високопродуктивного з підвищеною якістю зерна, стійкого до найбільш розповсюджених хвороб і несприятливих умов, придатного для механізованого вирощування і збирання пластичного сорту сої Ромашка селекції Кіровоградського інституту АПВ (нині Кіровоградська ДСГДС ІСГСЗ НААН) сприятиме розширенню посівів і підвищенню врожайності сої у Степу України.

*соя, сорт, урожайність, протеїн, олія,
сорт випробування, впровадження*

Широке впровадження білково-олійної культури сої в світовому сільському господарстві обумовлено виключним багатством, відмінною якістю хімічного складу насіння, економічністю, універсальністю застосування в кормових, харчових, технічних і медичних цілях [1].

Збільшення виробництва кормового й харчового протеїну, рослинної олії, покращення їх якості, виробництво біопалива, підвищення родючості ґрунту і захищення середовища від забруднення – є актуальним і невідкладним в сільськогосподарському виробництві.

У вирішенні цього завдання важлива роль належить сої – одній з найважливіших культур світового землеробства [2].

Для успішного впровадження сої у виробництво велике значення має правильний вибір сорту щодо напрямку використання та ґрунтово-кліматичних умов вирощування [3].

В Україні сою вирощують на кормові, харчові цілі та на насіння. У Державний реєстр внесено 130 сортів сої селекції різних науково-дослідних установ, у тому числі 8 сортів селекції Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідної станції, які займають значні посівні площі в Україні, а сорт Медея внесено в Держреєстр Росії.

В останні роки в Кіровоградській державній сільськогосподарській дослідній станції селекційна робота з соєю направлена на створення нових сортів на широкій адаптивній основі. Основними напрямками досліджень є

селекція сої на високу продуктивність, високу якість насіння, технологічність, стійкість до хвороб, шкідників, вилягання, осипання, несприятливих умов середовища. Головним методом створення нових сортів є метод внутрішньовидової гібридизації.

На основі сортів вітчизняної і зарубіжної селекції створені та внесені до Державного реєстру сортів рослин України сорти сої Ізумрудна, Медея, Валюта, Анатолівка, Знахідка, Ювілейна. У 2013 році до Державного реєстру сортів рослин, придатних для поширення в Україні, занесений новий сорт сої Ромашка. Сорт створений методом гібридизації сортів Ламберт х IS-80 з послідуочим індивідуальним добороом.

Підвид – *ligulata*, апробаційна група – *macrocarpa mikh*.

Сорт середньостиглий, вегетаційний період – 122-129 днів. Тип росту рослин індетермінантний. Форма куща напівстиснута. Висота рослин 82-98 см, висота прикріплення нижнього бобу – 17-20 см.

Колір стебла і опушення – світло-коричневий. Підсім'ядольне коліно фіолетове. Листки трійчасті яйцево-списоподібної форми з загостреним кінчиком. Облистяність рослин сильна – до 80 %. Суцвіття – середньо-квіткова китиця. На квітконосі 8-13 фіолетових квіток. Кількість продуктивних вузлів у рослин – від 18 до 48. Кількість продуктивних бобів у вузлі 3-5. Кількість насінин у бобі частіше 3, рідше 2. Насіння овальне, жовте. Рубчик овальний, середній за розміром, коричневий. Маса 1000 насінин – 160-165 г., вміст протеїну в насінні – 40,0-41,5 %, жиру – 20,0-22,0 %.

Сорт Ромашка стійкий до стеблових гнилей, бактеріозу, септоріозу, вірусної мозаїки, а також до основних шкідників.

Сорт є стійким до посухи, вилягання та розтріскування бобів. Високе кріплення нижніх бобів сприяє збору врожаю з мінімальними втратами. Для рослин сорту сої Ромашка характерна висока азотфіксуюча здатність. Потенційна врожайність насіння до 3,6 т/га, середня за роки випробувань – 2,7 т/га.

За п'ять років конкурсного сортовипробування (2004-2009 рр.) в Кіровоградському інституті АПВ сорт Ромашка за врожайністю перевищував сорти-стандарт на 0,38 т/га, вміст протеїну – на 0,6, жиру – на 0,8 % (табл. 1).

Сорт зерно-кормового (універсального) та харчового призначення. Рекомендовані зони вирощування – Степ, Лісостеп.

Таблиця 1. Результати сортовипробування сорту сої Ромашка в Кіровоградському інституті АПВ

Сорт	Вегетаційний період, днів	Урожайність, т/га						Над St т/га	До St %	Вміст,%	
		2004	2005	2006	2008	2009	сер.			протеїну	жиру
Аркадія одеська St	127	2,60	2,42	1,42	1,05	1,27	1,75	-	100	39,9	19,9
Ромашка	126	2,80	2,94	1,78	1,39	1,75	2,13	0,38	122	40,5	20,7

РОСЛИННИЦТВО
PLANT GROWING

За результатами польових досліджень сорт Ромашка перевищує за урожайністю насіння сорт-стандарт в середньому на 0,1-0,2 т/га в різних зонах України, висота рослин нового сорту на 7-14 см, а прикріплення нижнього бобу на 1-3 см вище стандарту, що підвищує технологічність даного сорту (табл. 2).

Таблиця 2. Результати польових досліджень в Україні сорту сої Ромашка (середнє), 2011 р.

Сорт	Урожайність, т/га	Вегетаційний період, днів	Висота рослин, см	Висота прикріплення нижнього бобу, см	Маса 1000 насінин, г
Полісся					
Ятрань St	2,0	141	112	15,6	150,5
Ромашка	2,1	140	119	16,2	157,8
Лісостеп					
Ятрань St	2,8	140	109	12,5	135,0
Ромашка	2,9	138	123	13,5	132,7
Степ					
Ятрань St	2,0	120	87,4	10,3	137,6
Ромашка	2,2	121	95,0	13,3	138,0

Результати екологічного сортовипробування в Буковинському інституті АПВ показали, що в 2010 році сорт Ромашка забезпечив найвищу урожайність насіння, перевищення до стандарту склало 1,2 т/га (табл. 3).

Таблиця 3. Урожайність сорту Ромашка в екологічному сортовипробуванні Буковинського інституту АПВ, 2010 р.

Сорт	Урожайність, т/га
Іванка St	2,5
Ромашка	3,7

Важливо підкреслити, що стабільний урожай у різних зонах свідчить про високу адаптивність і пластичність нового сорту, а стабільність вегетаційного періоду – слабку реакцію до фотоперіодизму.

При виробничій перевірці в дослідному господарстві Кіровоградської державної сільськогосподарської дослідної станції урожайність сорту Ромашка перевищила урожайність сорту-стандарту на 0,20-0,32 т/га.

Новий сорт сої Ромашка пропонується для вирощування на зерно (на кормові та харчові цілі).

Висновки. Впровадження у виробництво нового високопродуктивного, технологічного, з високими кормовими та харчовими якостями насіння, стійкого до основних хвороб, адаптованого до несприятливих умов середо-

вища сорту сої Ромашка селекції Кіровоградського інституту АПВ сприятиме розширенню посівних площ та підвищенню урожайності сої у Степу та Лісостепу України.

Список використаних джерел

1. *Леценко А. К.* Селекция, семеноведение и семеноводство сои / А. К. Леценко, В. Г. Михайлов, В. И. Сичкарь – К.: Урожай, 1985. – 118 с.
2. *Бабич А. О.* Сучасне виробництво і використання сої / А. О. Бабич.- К.: Урожай. – 1993. – 429 с.
3. *Медведева Л. Р.* Новий урожайний, скоростиглий, з підвищеною якістю зерна сорт сої Ізумрудна / Л. Р. Медведева, В. Г. Охвatenко, Г. Л. Кіенко // Степове землеробство. – 1996 – Вип. 30. – С. 48 – 51.

Внедрение в производство нового высокопродуктивного с повышенным качеством семян, устойчивого к наиболее распространенным болезням и неблагоприятным условиям, пригодного для механизированного выращивания и уборки, пластичного сорта сои Ромашка селекции Кировоградского института АПП (сейчас КГСХОС) способствует увеличению посевных площадей и повышению урожайности сои в Степи Украины.

The application into production of a new plastic sort of soybean of Romashka of the selection of the Kirovograd Institute of AIP, which is high-yield with high quality of seed, resistant to the most common diseases and adverse conditions, suitable for mechanized cultivation and harvesting, promotes the increase of the sowings and yield of soybean in the Steppe of Ukraine.